August F. Schmidt: Jenle og Jenlefesterne (1935), 16. Supplerende Oplysninger om Jeppe Aakjær og Esper Andersen har jeg meddelt i Morsø Folkeblad 30/5 1947 i Anledning af Aakjærs Ungdomsven, Mejeribestyrer Kr. Rasmussens Død (jfr. Billedet i Før det dages, 33). [4] Jfr. Jenle og Jenlefesterne (1935), 40, 76. [5] I Bogen: Jenle og Jenlefesterne, 75–77. I min Bog: Jeppe Aakjær (1933), 54–56 findes en fuldstændig Fortegnelse over, hvad Aakjær har skrevet om St. St. Blicher. Jfr. Felix Nørgaard: Jeppe Aakjær (1941), 102.

SVENSK EVENTYRMONOGRAFI OM AMOR OG PSYCHE

Jan-Öyvind Swahn: The Tale of Cupid and Psyche. Akademisk avhandling. Lund 1955. 493 s. + kort.

Denne undersøgelse over »Amor og Psyche« (AT 425) er både kvantitativt og kvalitativt den vægtigste eventyrmonografi, der til dato har set dagens lys. Swahn fortæller i forordet, at han har arbejdet med stoffet i næsten ti år, og når man har gennemlæst hans værk, må man erkende, at disse mange år ikke har været spildt. Han har med dette arbejde sprængt disputatsformens rammer og dermed indirekte undlivet en gammel akademisk tradition: efter at have læst Swahns monografi er der vist ingen akademisk lærer, der tør lade sine elever på doktorandstadiet arbejde med eventyrmonografier, eftersom han på forhånd ved, at deres arbejde vil blive vejet og fundet for let i forhold til den standard, Swahn nu har skabt.

Bibliografien, der ligesom forordets taksigelsesliste er en vigtig bestanddel af en svensk afhandling, fylder ca. 45 sider og viser, at Swahn i høj grad har fulgt den specielle, lokale tradition og medtaget rub og stub, så det hele i nogen grad kommer til at ligne et katalog over genstandene i et depot for fundne sager. Men i den evindelige søgen efter sjældne kilder er Swahn løbet forbi en del af det nærmeste materiale, så bibliografien alligevel er mangelfuld. På første side klager han over, at der ikke findes en ordentlig oversigt over det engelske materiale – en sådan findes imidlertid i Baughman's register.[1a] En del af det franske arkivmateriale er trykt i den af Paul Delarue redigerede eventyrserie »Contes Merveilleux des Provinces de France«.[2] I det flamske afsnit mangler en henvisning til de Meyer's undersøgelse.[3] Svale Solheims register over Norsk Folkeminnelags skrifter (1943) er ikke benyttet, og Swahn har heller ikke på anden måde fundet frem til fire tekstsamlinger i denne serie, og to af de trykte varianter synes at mangle i oversigten over det norske materiale.[4]

Variantapparatet fylder 165 sider (s. 38 ff.). Teksterne er ordnet efter det sprog, i hvilket de oprindeligt er blevet optegnet eller trykt (s. 21). I de tilfælde, hvor teksten er trykt på ét sprog, men sandsynligvis optegnet på et andet, følger Swahn fortællerens sprog, selvom han undertiden må gætte sig til dette. Således er f. eks. den tyske oversættelse af en engelsk oversættelse af en indisk tekst placeret i Hindustani-gruppen (s. 128, Hin 1), ligesom man i det italienske afsnit finder tekster, trykt på tysk eller engelsk. Derimod er varianterne fra Filipinerne ordnet efter det geografiske princip, velsagtens

fordi det er vanskeligt at afgøre, om de tre varianter (s. 130) er fortalt på engelsk, spansk, kinesisk, tagalog eller en anden malajisk dialekt. Et tredje ordningsprincip af racemæssig karakter er anvendt på en jødisk variant fra Tunis (s. 130) og de fem sigøjnervarianter, der er optegnet i Bulgarien, Ungarn og Transsylvanien (s. 122).

De store sproggrupper er ordnet alfabetisk, så man f. eks. i det germanske område får rækkefølgen: England (GB, s. 68) – Danmark (GD, s. 70) – Færøerne (GF, s. 80) – Tyskland (GG, s. 82) – Holland (GH, s. 98) – Island (GI, s. 100) – Norge (GN, s. 100) – Sverige/Finlandssv. (GS, s. 112) – Flandern (GV, s. 120). Denne rækkefølge er meget systematisk, men upraktisk, fordi nærbeslægtede traditionsområder (f. eks. Danmark–Sverige og Holland–Flandern) bliver rykket bort fra hinanden. Værre er imidlertid, at det sproglige kriterium skaber virvar i stoffet fra de blandede sprogområder, der ikke følger geografiske eller politiske grænser. Det keltiske materiale er delt i tre grupper: Bretagne (CB, s. 50), Irland (CI, s. 52) og Skotland (CS, s. 56); men varianterne fra Skotland må søges under både CS og England (GB 1, 2, 4); to varianter, der synes at stamme fra Bretagne, er placeret under Frankrig (RF 15, 53), og det irske materiale finder man dels under CI og dels under England (GB 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14). I dette afsnit er forvirringen så komplet, at to varianter fra grevskabet Cork er anbragt dels under Irland (CI 24) og dels under England (GB 11). Det belgiske materiale må søges under Flandern (GV) og Frankrig (RF 43, 44, 49, 50), medens varianterne fra Lothringen findes i både det franske og det tyske afsnit (RF 16, 17 – GG 95, 99, 102, 104). To svejtsiske tekster har gemt sig under Tyskland (GG 39, 41), medens en anden er placeret i en selvstændig gruppe (s. 162: RL = Engadin). Otte spanske varianter har gemt sig i en særlig afdeling (s. 132: RC = Catalonien).

Det ville have været mere praktisk at ordne stoffet efter geografiske principper, og en sådan ordningsmetode ville sikkert også i mange tilfælde have været mere korrekt, eftersom de fleste fortællere i de blandede sprogområder er bilinguale og derfor har mulighed for at opsnappe eventyr i begge sprog, selv om de foretrækker at fortælle dem på dagligsproget, hvis de da ikke bliver tvunget til at anvende kun det sprog, optegneren behersker. Et eksempel på dette finder man bl. a. i variant GG 69, som W. Wisser i 1909 optegnede på Fehmarn efter den svenskfødte Emma Bendt, hvis sprog er en ejendommelig blanding af svensk og plattysk. Fru Bendts historie er svensk tradition, men af hensyn til Wisser prøver hun at fortælle den på plattysk. Den samme proces kan vistnok spores i en variant fra St. Croix (GB 10), der synes at være en dansk historie, fortalt 1924–27 på en slags engelsk af en 80-årig herskabskusk. Men også andre faktorer gør det vanskeligt at anvende det sproglige kriterium i blandingsområderne. Under Tyskland finder man f. eks. varianter optegnet i Ungarn, Jugoslavien, Czekoslovakiet, Rumænien o. s. v. En del af dette materiale er optegnet af nationalpolitiske grunde og publiceret på tysk, for at demonstrere kulturøernes germanske kulturarv. Og endelig kan nævnes, at visse fortællere nok behersker to talesprog, men kun eet skriftsprog, hvorfor de, hvis de selv nedskriver even-

tyrene, må anvende skolesproget, der i de kulturelle grænseprovinser ofte er afhængig af de aktuelle, statspolitiske forhold.[5]

Det sproglige ordningsprincip hindrer også overblikket over det ikke-europæiske materiale. Under Frankrig er placeret tekster, optegnet i Canada (RF 59, 79, 81), U. S. A. (RF 73) og Antillerne (RF 61–66), medens den syvende variant fra Antillerne må søges under England (GB 10). Det spanske afsnit omfatter bl. a. U. S. A. (RS 11, 37), Mexiko (RS 35, 38), Puerto Rico (RS 13–19, 28–30), den Dominikanske Republik (RS 31–34) og Chile (RS 3, 10, 12). Under Portugal finder man varianter fra Indien (RP 22) og Brasilien (RP 11, 20).

Varianternes handlingsskema er gengivet på det sædvanlige formelsprog, der bygger på en detailleret motivoversigt (s. 24–36). Swahn gør opmærksom på, at han anvender fru Rooths definitioner af *detail-motif*, *motif* og *motif-complex* (s. 13), selv om han ikke anerkender hendes tro på motivkomplekssernes 'logiske' opbygning. Det er selvfølgeligt interessant at se, at han har en personlig mening, selvom hans kritik desværre retter sig mod en værdifuld og rigtig iagttagelse. Han glemmer også at citere fru Rooths definitioner, og denne tilbageholdenhed er meget interessant, eftersom Swahn tilhører den grupppe af svenske doktorander, der ikke tør sætte et komma uden at tilføje en note med mindst tre kildehenvisninger. Forklaringen på denne ejendommelige adfærd finder man måske gemt i en note, hvor han meddeler, at mangel på plads hindrer ham i at skrive noget om »my opinion of the conception of type, sub-type, etc. [d. v. s. motif?] . . . It is here a question, however, of fairly theoretical problems, which are relevant mainly in works devoted to the drawing up of indexes of types and motifs or bibliographies, &c.; but not in a treatise such as the present one« (s. 19, note 7). – Swahn forsøger altså at liste bort fra den varme grød med en forklaring, der både er irrelevant og ukollegial. Man kan ikke læse en side af den store afhandling uden at støde på begreberne sub-type og motiv. Hele materialet bliver delt i en række subtyper, og alle varianter bliver spaltet i motiver, der analyseres side op og side ned. Han har derfor pligt til at give læseren tydelig og klar besked på, hvad han mener med disse begreber. Og når han har haft næsten 500 sider til sin rådighed, kunne han vel nok have frigjort en halv side til diskussion af disse vigtige problemer – til gengæld kunne han f. eks. have sparet lidt på de qvasividenskabelige funderinger om megaliteventyr. Man kan vel heller ikke forlange, at de stakkels type- og motivforfattere, der i høj grad må støtte sig på monografiernes oversigter, skal bruge en række år for at gennemgå og revidere Swahns type- og motivarbejde.

Forfatteren har forsøgt at slippe for let fra disse problemer. Man får også det indtryk, at han egentlig ikke ved, hvad et motiv er. Derfor er hans motivoversigt blevet en ejendommelig blanding af motivpartikler, motiver, motivkomplekser og typeafsnit. – Begrebet *motif* har fuldstændigt mistet sin betydning, når det f. eks. skal dække næsten halvdelen af et helt eventyr: »The heroine buys, with these valuable objects, the right to spend three nights in the same room af her husband. He is given sleeping draughts the first two nights by the witch or her daughter but the third night his attention is drawn

to the nightly visitor by a valet, he avoids the sleeping draught offered and recognises his wife« (s. 31 : B2).

Efter variantoversigten følger en analyse af de enkelte motiver og subtyper (s. 207 ff.). Dette afsnit, der fylder ca. 165 sider, er det vigtigste i hele værket. Swahn har en utrolig arbejdsenergi og en beundringsværdig evne til at fremlægge det store stof på en overskuelig måde. Desværre skæmmes disse oversigter af de sædvanlige hårde domme over fortællerne, som ikke kan holde sig indenfor de af monografisterne afstukne typerammer, men ustandselig beskyldes for motivlån eller misforståelser. Et sted finder man endda en fortæller, der gør sig skyldig i »a still more advanced mistake« (s. 215).

Varianterne deler sig i en række subtyper, hvis geografiske og historiske grænser Swahn forsøger at bestemme ved hjælp af ret tvivlsomme metoder, der skal diskuteres nedenfor. Her skal blot nævnes, at analysen af et par subtyper af forskellige grunde ikke er tilfredsstillende.

De mundtlige varianter af subtype C (s. 296 ff.) anses for at være »entirely dependent upon literary influence« (s. 311), idet de alle skal stamme fra Mme de Beaumont's fe-eventyr »La belle et la bête« (var. RF 7; tr. 1757), som igen er en næsten ordret gengivelse af en historie hos Mme de Villeneuve (RF 6; tr. 1740), ligesom den kendes i en lidt anden form fra 1698 (RF 2). For at undersøge forholdet mellem litterær og folkelig tradition spalter Swahn Mme de Beaumont's historie i motiver og sammenligner dem led for led med de tilsvarende afsnit i de mundtlige varianter. På denne måde mener han at kunne afgøre, hvilke litterære motiver der bevares, forsvinder, misforståes,[6] ændres eller erstattes. Principielt kan man ikke indvende noget imod denne metode, hvis man var sikker på, at de ældste trykte varianter er kunstdigtning; men det bliver man ikke overbevist om. Man kan lige så godt tænke sig, at de tre damers historier bygger på gammel folketradition; og hvis dette er tilfældet, kan den bevarede folketradition stamme fra et ældre lag, der spredes både ad mundtlig og litterær vej. Ganske vist er det franske fe-eventyr gennem oversættelser blevet kendt i en række lande, men derfor behøver det ikke at have indvirket på traditionen, eftersom de mennesker, der fortæller eventyr, i regelen ikke køber eller læser børnebøger. I denne forbindelse har man lyst til at citere Swahns egne ord: »This superstitious belief in the influence of literature is by no means a stage which has been overwon. Perhaps among the true tale scholars but not among the historians of literature and philologists . . .« (s. 398). Og man spørger: slår Swahn sig selv på munden, eller betragter han ikke længere sig selv som 'a true tale scholar'?

Den anden subtype, der kræver lidt nærmere omtale, er subtype O (s. 346 f.), der er en kombination af AT 400 (Svanemøerne) og AT 302 (Jætten uden hjerte). Swahn, der kun kender en del af materialet, har fejlagtigt placeret denne type under AT 425 og mener, at det oprindeligt er en sømandstradition, der er opstået i Jylland, hvorfra den er kommet ned til Lothringen. Desværre undlader han at forklare, hvorledes en sømandstradition kan opstå hos jyske bønder og hyrdedrenge og fra dem vandre ned til

bønderne i Lothringen. Såvidt vides findes der ikke direkte skibsforbindelse mellem de to områder. Hvis Swahn havde gennemset Holmströms monografi, der citeres i bibliografien, ville han have opdaget, at det her drejer sig om en meget almindelig vesteuropæisk subtype af AT 400, der også kendes i Norge, Holsten, Polen, Böhmen o. s.v.[7]

Bortset man fra disse skønhedspletter, må man anerkende, at Swahns motivanalyser er solidt og godt arbejde i pagt med skolens bedste traditioner. Hvis han havde afsluttet sin undersøgelse på dette punkt, havde han på overbevisende måde demonstreret rigtigheden af det postulat, han kommer med i indledningen: »We must still consider the truth of Krohn's much-cited words that all tale types must first be investigated individually – then and then only can the real work of research begin« (s. 11). Krohn antyder også en metode, som Swahn med sit arbejde har givet et internationalt perspektiv: »Die Aufgabe kann auch geographisch oder ethnographisch begrenzt werden, um die Variationen in einem bestimmten Gebiet, gewöhnlich in der Heimat des Forschers, wo ihm das Material am leichtesten zugänglich ist, zu untersuchen. Dergleichen Aufgaben sind besonders für Anfänger unter erfahrener Leitung geeignet«.[8]

Desværre har Swahn ikke fulgt disse kloge ord. Ligesom Krohn og andre monografister styrter han sig ind i en vild jagt efter urformer og vandringsveje. Ganske vist er Swahn ikke helt dogmetro, idet han erklærer, at »we must avoid unsubstantiated statements to the effect that every tale-type has been 'made up' by a certain story-teller at a time possible to establish, that every motif in the folk-tales has originally arisen in connection with a certain tale-type, and that every tale-type has from the beginning been composed of a definite series of detail motifs« (s. 10 f.) – og videre: »we cannot come any further in the question of the 'archetype'. And this is due, in my opinion, not to the insufficiency of the method or the material but to the fact that such an archetype has never existed. We must content ourselves with establishing an 'original theme' for sub-type A and thus for the entire tale . . .« (s. 418).

I stedet for *archetype* indfører Swahn begrebet *original theme,* og dette er, »of course, something entirely different from the archetype of the geographic-historic school and may best be compared – mutatis mutandis – with Liljeblad's 'Handlungstyp', but also with Taylor's limited conception of primitive forms: 'Certain elements of the original form can be established and the course of development can be defined, but more is beyond our powers'« (smst.). Man skal vist være meget lærd for at forstå denne fine skelnen mellem *archetype* og *original theme.* I begge tilfælde drejer det sig om højst tvivlsomme, hypotetiske urformer eller originalformer, selvom *archetype* er mere omfattende end *original theme.*

Endvidere hævder Swahn i lighed med Liljeblad, at »die Märchen sind kollektive Bildungen . . . die nicht an einem Orte zu einer bestimmten Zeit verfasst wurden« (smst.). Her viser Swahn sig som en senfødt ætling af 30ernes salonkommunistiske massetilbedere. Og når man ikke kan bestemme originalthemaets hjemsted og fødeår, kan man vel heller ikke afgøre, om

eventyret er opstået ved en individuel skabelsesakt eller som følge af kollektiv motivbefrugtning.

Men lad os forlade dette forvrøvlede afsnit og vende tilbage til indledningen, hvor Swahn præciserer sit arbejdsprogram: »we must not have as our aim the construction of an original, primitive form [!], but instead attempt to distinguish, with some degree of certainty, the older or newer layers in the tradition, to define the confines of the various tradition areas and establish obvious cases of loan and culture contacts, and in this way create a more solid basis for future contributions« (s. 11).

Et videnskabeligt program af dette omfang stiller ret store fordringer til materialet. For det første må de benyttede tekster tilfredsstille visse kildekritiske krav på ægthed. For det andet må materialet være så omfattende, at man kan være nogenlunde sikker på, at der ikke findes altfor store huller i de forskellige, vertikale traditionslag. Og endelig må det have en sådan historisk dybde, at man ved hjælp af optegnelsestiden kan nå frem til en nogenlunde sikker, historisk datering af de forskellige ældre og yngre lag. Eller med andre ord: traditionslaget må have en sådan dybde, bredde og tæthed, at man fra den ene variant kan gå både vertikalt og horisontalt til næste variant uden risiko for at falde i altfor store traditionshuller.

Disse problemer har været kendt af Swahn, der i indledningen taler om »the necessity of obtaining the greatest possible number of variants, located and dated as far as possible« (s. 10). Og eftersom han har skrevet en monografi på grundlag af ca. 1100 tekster, må man gå ud fra, at han betragter materialet som værende både kvalitativt og kvantitativt tilfredsstillende for en undersøgelse af den citerede karakter.

På dette punkt er anmelderen uenig med forfatteren. Størstedelen af det europæiske materiale er af en sådan beskaffenhed, at det ikke tilfredsstiller de kildekritiske krav, og tæthedsgraden er så ujævn, at forbindelsen mellem de kronologiske og geografiske lag kun kan foregå ved hjælp af hypotesevehikler. Denne kritiske indstilling må motiveres i al korthed og belyses med enkelte eksempler:

Indtil 1850 er dansk folketradition repræsenteret af een tekst, der sandsynligvis stammer fra Fyn. I tidsrummet 1851–70, altså i det næste generationslag, mangler vi optegnelser fra Himmerland og Bornholm; een variant er optegnet i Midtjylland, Vestjylland, Sønderjylland og Lolland-Falster, mens der findes to fra Nordjylland, seks fra Østjylland, tre fra Fyn og fem fra Sjælland. Bortset fra een variant stammer alle optegnelser fra Sv. Grundtvigs optegnere, der er ujævnt fordelt over landet og ikke indsamler med samme iver. Det følgende lag, fra tiden 1871–90, viser en interessant forskydning, forårsaget af E. T. Kristensens aktivitet. I denne periode er der stadigvæk ingen varianter fra Bornholm. Nordjylland, Sønderjylland, Fyn og Lolland-Falster møder hver med een variant, Østjylland har fem, Vestjylland tre og Midtjylland kan prale med tyve optegnelser, der alle stammer fra årene omkr. 1870. Slutperioden, der går fra 1891 til 1933, viser igen en ny fordeling.

Går man til Norge, viser det sig, at størstedelen af varianterne er fra

Telemarken og andre egne i Sydnorge, medens traditionen i de vestlige og nordlige fylker er praktisk talt ukendt. Det svenske materiale hører fortrinsvis hjemme i Midtsverige og Vestfinland. Og endelig kan nævnes, at et kort over det tyske indsamlingsarbejde indtil omkr. 1930 viser, at arbejdet især har været koncentreret til kulturelle og politiske grænseprovinser som Østprøjsen, Schlesien, Lothringen og Slesvig-Holsten.[9] Efter 1930 har indsamlingsarbejdet særlig været koncentreret til Westphalen, Rhinprovinserne, Holsten samt de østlige kulturøer, hvis befolkning under og efter krigen kom tilbage til Tyskland.

Geografisk set fordeler materialet sig altså meget ujævnt i de nævnte områder. Og bortset fra Telemarken er det umuligt at følge traditionen fra generation til generation. Der er så mange traditionslakuner i både det geografiske og det historiske plan, at man skal behandle begreber som traditionsområde og -lag med den yderste forsigtighed. En diskussion om disse ting kan i virkeligheden ikke bygge på viden, men på tro. Men det er en kendt sag, at monografisterne er stærke i troen. Det forbavser derfor heller ikke, at Swahn på grundlag af 11 danske varianter (opt. 1854–1930), een norsk (1879) og fire svenske (1883?–1922) kan udskille et yngre, sydskandinavisk novationsområde med en lokal mutation af subtype A (s. 273). Da denne subtype sandsynligvis, ifl. Swahn, er indogermansk arvegods (s. 435), er det vel lidt dristigt at tale om novationsområder, sålænge man ikke kender traditionen fra f. eks. det 17de århundrede før eller efter Kr. f. I denne forbindelse kan også nævnes, at Swahn fra sin store læremester, prof. Walter Anderson, har arvet en ejendommelig kærlighed til statistik og procentregning, hvilket hos både lærer og elev fører til sære resultater. Swahn har således fundet ud af, at det danske materiale viser en ejendommelig differentiering, idet subtyperne A og B i tiden før 1875 repræsenterer henholdsvis ca. 35 % og 25 % af det samlede materiale, hvorefter der sker en ændring, idet subtype A kommer til at dominere, medens subtype B overhovedet ikke er optegnet efter 1900 (s. 409). Dette lyder meget interessant, men vælger man andre skæringsår, kommer man til endnu interessantere resultater: i tidsrummet megalittid-1854 findes ingen optegnelser af subtype A, medens B er repræsenteret med een variant, dvs. at B dominerer med 100 %. Vælger man derimod perioden 1873–75 og indskrænker området til kun at omfatte Hammerum herred, finder man subtype A = 2 var. = 18 %; B = 2 var. = 18 %, medens subtype X, der betegner eventyrets ikke-typebestemte varianter, møder med 3 varianter = 28 % og altså dominerer i en bestemt tidsperiode i det eneste nordiske traditionsområde, hvor vi med sikkerhed kender alle varianter. Mere behøver man vel ikke at sige om eventyr og procentberegning.

Et andet problem, som må berøres, er Swahns forhold til kildekritikken. Han er i den ejendommelige situation, at han – ligesom andre monografister – har adapteret en filologisk arbejdshypotese og foregiver at behandle eventyrene efter den sammenlignende sprogvidenskabs metode. Men skolens tilhængere undlader at komme ind på kildekritiske spørgsmål, medmindre det drejer sig om tekster, der hævdes at stamme fra trykte kilder. De er tvunget

til at tro på optegnelsernes ægthed, eftersom tvivl på dette punkt vil få skolens imposante hypotesekonstruktioner til at styrte sammen. Swahn er dog klar over, at kildekritik er kollegernes ømme punkt, hvorfor han i modsætning til de fleste trosfæller ofrer et par linjer på dette problem: »On the whole one can say that more recent records, especially those made by scientific institutions e. g. for the purpose of dialect research, follow folk-tradition more faithfully while those made during the 19th century have often been »improved« by the publisher or recorder, but on the other hand belong to a tradition which has not, to a very great extent, been influenced by printed publications« (20). Det er måske rigtigt, at størstedelen af de optegnede varianter ikke er påvirkede af trykte tekster, og Swahn har meget rigtigt været opmærksom på værdien af de ægte dialekttekster. Men hvormange varianter tilhører denne kategori? Såvidt vides ingen af de 62 norske varianter, eventuelt een af de svensk-finlandssvenske tekster (GS 59) og højst een af de 81 danske optegnelser (GD 81). Af 206 nordiske eventyr kan måske to tekster anerkendes som dialektale gengivelser af den orale tradition, og man behøver vel ikke at være et matematisk geni for at beregne, hvormange procent dette er af den samlede variantmasse. For Tysklands vedkommende er det vanskeligt at beregne det tilsvarende procenttal. Antallet af ægte varianter er nok større her, fordi man i de senere år har indsamlet v. hj. af båndoptager. En kritisk tekstanalyse af det materiale, der er trykt før ca. 1931, giver dog ganske interessante oplysninger. I tidsrummet 1812–ca. 1931 er publiceret ca. 1236 tyske eventyrtekster, af hvilke 879 tilhører de egentlige eventyr (chimerater), og disse tekster deles efter deres kildekritiske værdi i tre grupper: 173 optegnelser betragtes som ægte gengivelser af den mundtlige tradition; 418 karakteriseres som let bearbejdede tekster, og 288 er bearbejdet så kraftigt, at man næppe kan spore den originale form.[10] Den lille gruppe på 173 ægte tekster omfatter alle typer i chimerat-gruppen, så det vil være lidt naivt at antage, at alle de 91–92 tyske varianter af AT 425, der er optegnet før ca. 1931, tilhører denne lille, eksklusive gruppe. Man tør altså gå ud fra, at praktisk talt alt det nordiske stof og størstedelen af det tyske er bearbejdet mere eller mindre kraftigt af optegnere og/eller udgivere – og så er det jo en tvivlsom trøst, at Swahn forsikrer os, at der i al fald ikke er tale om litterær påvirkning.

Hertil kommer desuden, at man ikke uden videre kan stole på de varianter, der tilsyneladende er autentiske dialektoptegnelser. Det er jo et velkendt faktum, at selv en så anerkendt samler som Wilhelm Wisser, der svarer for ni tekster før 1931, bevidst har lappet på teksternes sprogdragt; måske har han da også benyttet lejligheden til at udfylde visse huller i handlingsgangen. Den sidstnævnte proces kan spores hos E. T. Kristensen, hvis afskrifter, som Swahn har benyttet, ikke altid svarer til de originale tekster i »Dagbøgerne«.

Man skal derfor være stærk i troen for at undgå den kætterske tanke, at monografisternes variantanalyser i virkeligheden ikke behandler folketraditionen, men optegneres og udgiveres nydigtning. Eftersom Swahn tilsyneladende ikke kasserer en eneste af de ca. 1100 tekster, han i tidens løb har

samlet, må man gå ud fra, at han i valget mellem secunda varer eller ingenting foretrækker det første – og håber det bedste. På dette punkt er han altså en ægte monografist.

Hvis man anerkender dogmet om varianternes ægthed, støder man imidlertid på et nyt problem. Nyere undersøgelser, bl. a. i Slesvig-Holsten og Jylland, har vist, at de enkelte fortællere i tidens løb kan ændre både form og indhold af det repertoire, han eller hun på en eller anden måde har samlet tilhuse. Selvom der kun findes få eksempler på denne evolutionsproces, virker de dog så kraftigt, at de maner til forsigtighed og fremtvinger det postulat, at den enkelte variant er en historie, fortalt i et givet øjeblik og i en bestemt situation til en optegner, hvis personlige attitude imod fortæller og hans milieu kan influere på historiens form og indhold – samt at man må regne med, at fortælleren på et andet tidspunkt og under andre omstændigheder kan fortælle historien på en ny måde til samme eller en anden optegner.

Anerkender man fortællerens lyst og evne til at arbejde med sit repertoire, må man også indrømme, at en større eller mindre del af de bevarede varianter ikke repræsenterer traditionsnormer, men tilfældige udpluk fra levende, individuelle evolutionsstrømme. Hvis dette er tilfældet, egner det bevarede stof sig ikke til comparative studier af historisk tilsnit.

Fortællernes lyst og evne til at arbejde med det givne stof viser sig også tydeligt i de variantanalyser, der fylder side efter side i Swahns afhandling. Denne differentiering i motivform og -sekvens må vel i særlig grad skyldes fortællerne, selvom man ikke må frakende optegnerne en vis delagtighed.

Betragter man stoffet historisk, viser det sig, at alle tekster, bortset fra ca. 20 varianter, stammer fra tiden efter 1850. Da Swahn som nævnt regner med, at størstedelen af de optegnede varianter er upåvirkede af litterære (dvs. trykte) tekster, må hovedparten af materialet stamme fra et ældre lag af fortællere, som igen har fået traditionen fra et tredje generationslag, osv. Da man desuden må regne med, at den skabelsesproces, der er så tydelig efter 1850, ikke pludselig ophører, når man kommer ned i de foregående århundreder, er det vel et spørgsmål, om et nutidslag på 1100 varianter er et repræsentativt udvalg, der tillader vidtgående, historiske slutninger om traditionsforholdene i perioder, hvis traditionsformer ikke er kendte. Dette problem eksisterer ikke for monografisterne, der af metodiske grunde er tvunget til at antage, at al skabende kraft hos fortællerne ophører, såsnart man kommer nedenfor det optegnede stof. Man skriver lange motivanalyser over stoffet hos nutidsfortællerne, men antager, at deres forgængere er taleautomater, der kun kan høre og fortælle videre uden at ændre en tøddel. På dette punkt er Swahn dogmefast. Han ved så meget om den ukendte middelaldertradition, at han kan lokalisere subtype B's fødested til Bretagne (eller Frankrig), hvorfra den ad den nærmeste omvej over Ø-kelterne når til Skandinavien (s. 295, 436). Han kan på grundlag af tre varianter fra nutiden [11] give os »a wonderful example of how a folk-tradition which has probably been carried thousands of miles by a small group of people for at least 700 years can preserve, even in the most unimportant detail-motifs, the special character of its native land« (s. 350 f.). Men for en monografist med fantasien i sving er 700 år

ingenting. Swahn bevæger sig frit og ubesværet i megalittiden (s. 421–31), da vore forfædre sad om den lokale gravhøj og fortalte de rygter om naboens datter, som Apuleius nogle årtusinder senere indlemmede i »Det gyldne æsel« (s. 373 ff.).

Disse fantasirejser ind i en ukendt fortid forsvarer Swahn med en henvisning til bindingsværk og høtyve: »no more than the investigation of folk-culture can do without investigations of, for example, the origin and development of tools, dwelling-types and customs, no more can folk-tale research do without and cancel the investigation of the past of the individual tale type« (s. 11).

Alle er vel enige om, at eventyrene ikke kan diskuteres, uden at der tages hensyn til det historiske aspekt. Enhver historie er fortalt på et bestemt tidspunkt i et bestemt milieu og er derfor automatisk placeret i tidens strøm. Men hvis monografisterne vil gøre krav på at kaldes videnskabsmænd, må de holde op med at fantasere om ukendte traditionsformer i fortiden. De må holde sig til den kendte tradition, og hvis denne p. gr. af de ovenfor omtalte usikkerhedsmomenter ikke egner sig til studier af monografisk-historisk karakter, må denne form for eventyrvidenskab, hvis Swahn har ret i det citerede postulat, berede sig på at dø i stilhed af dogmeforgiftning.

L. Bødker.

[1] Denne anmeldelse bygger delvis på opposition ved disputatens mundtlige forsvar 25.5.1955. [1a] E. W. Baughman: A Comparative Study of the Folktales of England and North America. Ann Arbor Microfilm Service 1954. [2] F. eks.: *A. Perbosc:* Contes de Gascogne (Paris 1954), 29 = var. RF 52 (Swahn s. 146); *G. Massignon:* Contes de l'Ouest (1953), 218 – synes at mangle hos Swahn; *A. Millien–P. Delarue:* Contes du Nivernais et du Morvan (1953), 71 (= var. RF 20), cf. smst. s. 274 ff., hvor der findes udførlige referater af yderligere syv varianter. [3] M. de Meyer: Vlaamsche Sprookjesthema's... (1942), 76 ff. [4] Se anmeldelse i »Norveg« bd. 5 (1956). [5] Et eksempel på dette finder man f. eks. i sv. Lapland, hvor man ifl. prof. Åke Campbell kan finde traditionsbærere, der fortæller på lappisk, men anvender det svenske skriftsprog, når de selv nedskriver deres traditioner. [6] Undertiden er det ikke fortællerne, men forfatteren, der misforstår teksten: S. 302 gennemgår Swahn subtypens navnestof og påviser at det franske *bête* på dansk er blevet til *hest,* »but this is a misunderstanding of the Danish literary »beast« (horse: hest, beast: best).« Her er snarere tale om sammenfald af ordene bæst (uhyre) og bæst (hest). [7] Se Christiansens norske typeregister under AT 302 og 400, samt henvisningerne i BP III, 406 ff. (Gr. 193). [8] K. Krohn: Die folkloristische Arbeitsmethode (Oslo 1926), 32. [9] K. Tönges: Lebenserscheinungen und Verbreitung des deutschen Märchens (Giessen 1937). [10] Tönges. op. cit. pag. 48. [11] Den ældste variant er Hin 1, der kendes fra en tysk oversættelse af en engelsk oversættelse af en ukendt indisk tekst. Den anden er optegnet o. 1888 blandt sigøjnere i Transsylvanien (s. 122: Gip 1); den tredje (GG 62) er optegnet o. 1906 blandt tyske kolonister i Ödenburg, Ungarn.

NORD OG SYD OG ØST OG VEST

Anmeldelser fra folkeviseforskningen.

Gotländska visor. Samlade av P. A. Säve. Utgivna av Erik Noreen och Herbert Gustavson. (Kungl. Gustav Adolfs Akademien, Svenska visor 1.) 3 hæfter, Upps., Sthlm. 1949–55. VI + 568 s., sv. kr. 38,00.

For nogle år siden begyndte Kungl. Gustav Adolfs Akademien at udgive 4 rækker folkemindepublikationer, Svenska sagor och sägner (hidtil 11 bd.), Sv. gåtor, Sv. lekar og Sv. visor (hidtil 1 bd. hver). Det var ikke med udelt tilfredshed, man i 1949 tog 1. hæfte af sidstnævnte skrift, Säves viser, i hånden. Publikationen tegnede godt; men da det gode ofte er det bedstes fjende, var det ikke til at se bort fra den mulighed, at en række sådanne enkeltudgaver kunne spærre for den samlede udgave af svenske viser, som engang må komme, og som Svenskt visarkiv nu for alvor er ved at samle sig om. Nå, der kom et hæfte til, og ifjor sluttedes publikationen med Anmärkninger och litteraturhänvisningar, register m. m. Dette hæfte, 175 s., er udarbejdet af H. Gustavson, forsåvidt talen er om textkommentar. Melodierne er derimod behandlet af den erfarne folkemusikforsker Nils Dencker, der forresten har vist sin store indsigt i et endnu nyere arbejde: Svenskt visarkivs sångleksregistrant (Meddelanden från Svenskt visarkiv 3, og i Arv XI 1955). Man havde gerne set Nils Denckers navn ved siden af hovedudgiverens og afd. Erik Noreens navne. Det kan her bemærkes, at originalens melodier er meddelt i facsimiler; transskription har ikke været nødvendig.

Vi kan således nu overskue hele bindet – og vi opgiver den føromtalte reserverede holdning. For det første omfatter samlingen – skønt nyere lejlighedssange etc. i den brogede original kun er indført med titel og henvisning – så mange visegenrer, at man skal være meget optimistisk, hvis man håber at opleve dem alle »centraludgivet«. For det andet må man respektere den svenske praxis, der har givet sig så smukt et udtryk i »1500- och 1600-talens visböcker«: at optrykke kilde for kilde i sin helhed – en fremgangsmåde, der ikke mindst kan forsvares, når talen er om en kilde på eller med præg af en vigtig dialekt. For det tredie tror jeg, at nordiske viseforskere om føje år vil tænke med undren tilbage på den tid, hvor de klarede sig uden dette binds noter. Disse er nemlig især henvisninger til paralleller. Paralleller fra hele Norden og fra de vigtigste ikkenordiske samlinger, fra de største editioner og fra de fjerneste tidsskriftbidrag såvelsom fra utrykte samlinger. Det ser ikke blot ulæseligt, men også upersonligt ud; imidlertid opdager man let, at en betydelig forskningsindsats og et stadigt, personligt skøn har rådet; parallelsammenstilling er alt andet end mekanisk, og ikke mindst henvisningerne til melodianalogier, der ofte kan være i andre taktarter og fx. i dur, hvor hovedmelodien er i moll, er i sandhed originalforskning. Men det er forskning af den mest selvudslettende art, thi alt er lagt frem til brug for den gode og flittige læser og medforsker, men der er ikke rørt en finger for at anbringe syn-

teser og historiske udsigter noget sted mellem de solide papsider, man hurtigst muligt lader de tre hæfter omgives af. Og i denne forstand kan det store noteapparat siges at være et forarbejde til typeoversigter af den slags, den danske folkevisehovedudgave har og den endnu utrykte norske får. – Til noterne slutter sig en vidsynt bibliografi samt registre over svære ord, meddelere, personer i viserne, steder, emner, førstelinier og titler.

I anerkendelse af udgivernes storartede arbejde skal man dog ikke glemme samleren, P. A. Säve (1811–87, viserne indsamlet 1845–77). Hans alsidige folkemindeindsamlinger fra Gotland er en af Uppsala universitetsbiblioteks skatte, og denne visesamling er i sig selv alsidig. Af de to klassiske svenske viseudgaver optog ganske vist Arwidssons en hel del nyere viser i bd. 3, foruden den mageløse samling sanglege. Men Säve giver procentvis flere nyere viser og færre ballader, hvorved samlingen i kraft af sin alder bliver et væsentligt dokument for disse i Sverige så vigtige lyriske, efterhånden noget brogede grupper.

Når der endnu for 100 år siden var så rige traditioner at finde på den gamle ø, forstår man nok, at Søren Poulsen Gotlænder Judichær for 300 år siden kunne skrive i Prosodia Danica (s. 208), at høje og lave sang viser ved alle festlige lejligheder, forat de gamle sange ikke skulle gå i glemme: »Ja mand hår neppelig hinanden ret tildrucket/ at der skulde jo it Sangevers følgis med/ som det endnu paa Gulland/ oc i Norge meget er brugeligt/ huilcket Sangevers de da kalder it Ærinde aff en Viise.« Vi følger fædrenes skik, idet vi takker og tildrikker vore lærde kolleger med det gamle ærinde fra den store bogs nr. 44 C:

Så ridom vi från detta hus:
– Håll fast i fålan min –
Här fingom vi ett duktigt rus!
Hjelper godt, hjelper godt, Sankte Staffu!

Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes. Geleitet von Leopold Nowak, Leopold Schmidt, Raimund Zoder. Bd. I–IV. Wien 1952–55. 80, 152, 180, 146 s. 30, 30, 30, 48 Sch. (Wien VIII, Laudongasse 15–19.)

Østrigs geografisk-kulturelle plads i Europa har bidraget til dets store kulturelle rigdom. Sprogligt knyttet til Tyskland og derigennem de andre germanske lande, men med en katolsk, alpin kultur, der ligger ihvertfald Nordtyskland fjernt, og med sproglige minoriteter omkring grænserne – sådan er det jo, og disse forhold medfører, at man med nordisk videnskab som udgangs- og tysk som støttepunkt snart føler sig hjemme, snart fremmed, når man får indblik især i folkekulturen i dette land. Studiet af denne folkekultur har naturligvis stået i meget nær forbindelse med rigstysk folkemindeforskning, men har dog fået sin egen forskningshistorie ved den anden af den her omtalte årbogs udgivere (se Inger M. Boberg i DSt 1952 135–37 og sammes Folkemindeforskningens historie . . . 1953).

Josef Pommers gamle tidsskrift Das deutsche Volkslied sov ind 1944

efter et halvt århundredes virke, og dets afløser fulgte snart efter. Nu har man samlet kræfterne om en årbog for ikke at skulle splitte det forhåndenværende stof op i småhæfter eller sprede det i tidsskrifter af forskellig karakter. Og Volkslied er i alpelandene et vidt begreb, som det er nyttigt at holde samlet. Ikke blot tilgodeses selvfølgelig både musik- og textstudiet, men også folkedans og desuden det store musikalske repertoire, der hører til de mange folkeskuespil ved kirkelige højtider. Disse emner er tilgængelige for indsamling, for studium og for »Pflege« til levende viderebenyttelse. Og synspunkterne kan i henhold til nyere østrigsk forsknings to hovedtraditioner, der begge er repræsenterede i årbogen, være enten nationale, eventuelt nationalistiske, eller mere almene og komparative. Det er således en broget verden, man får indblik i gennem denne statelige publikation, i hvis levetid man iøvrigt har passeret halvtredsåret for den første centralisering af 19. årh.s samlerforeninger i Österr. Volksliedwerk; denne centralorganisation restitueredes 1945 efter at have hvilet i Anschluss-perioden, og den har både teori og praxis på sit program.

Et blik udover de fire bind viser, at de foruden organisationsmeddelelser, anmeldelser og årlig bibliografi bringer originalarbejder fra de nævnte områder. Der er principielle betragtninger af Viktor von Geramb, den nationale Graz-skoles aldrende repræsentant. Grundige bibliografiske studier af Karl M. Klier over gamle flyvebladstryk. Indsamlinger fra ungarske og slaviske gebeter. Regional- eller typestudier over folkedanse. Monografier over enkeltviser. Gennemgang af familierepertoirer og ældre håndskrevne visebøger. Billeder, noder og beskrivelser fra folketraditionens fester.

Med livlig aktivitet på alle felter og et arkiv i hvert af de østrigske Länder kan de østrigske forskere vist roligt regne med at holde denne årbog i live, selvom den ovennævnte prisansættelse taler sit altfor velkendte sprog. Vi kan ikke her i DSt gøre plads for omtale af hver følgende årgang, men vi hilser den smukke begyndelse velkommen og glæder os til de følgende bind – især hvis deres blytunge typografi kunne få lidt af omslagets lyse og venlige præg.

Wolfgang Steinitz: Deutsche Volkslieder demokratischen Charakters aus sechs Jahrhunderten. Band I 1954. Akademie-Verlag, Berlin. Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Veröffentlichungen des Instituts für deutsche Volkskunde Band 4/I. XLIV + 500 sider. 15 DM kart.

Vi er her i Norden så uvante med at sømme politiske faner på vore folkeviseudgavers mere eller mindre skrøbelige skibe – og de udlændinge, vi har beundret mest, plejede hellerikke at gøre det – at vi forstemmes ved at se det magiske ord »demokratisk« på titelen af et stort, smukt kvartbind i klart og godt udstyr. Men titelen er jo ihvertfald kontant nok og langt at foretrække for en neutral titel, når værket faktisk vil give et ganske bestemt udsnit af den samlede tyske Volkslied-mængde. Lærvillige går vi derfor igang med indledning, texter og noter.

Indledningen er ikke særlig befængt med store ord. Vi får at vide, at udgiveren ikke er Volkslied-expert (hans hidtidige arbejde har især tilhørt finsk-ugrisk og slavistisk forskning), og at værket ikke skal anses for definitivt indenfor sit emne; og udgavens gæld til ældre skrifter og til Deutsches Volksliedarchiv i Freiburg vedgås åbent. Værkets opgave er selvfølgelig primært videnskabeligt, men også folkeligt, derfor er bl. a. visse texter delvis normaliserede og andre trykt med sideløbende original og oversættelse. Sit særpræg får det ved – på politisk basis – at fremhæve en side af Volkslied, som tidligere samlere har forbigået – delvis også af politisk sympati eller nødvendighed: det arbejdende folks af klassemodsætning afledte sang; derimod ikke patriotisk sang, rettet mod fjender udefra, sang fra religionskampe, sange med asocialt landsknægtpræg eller »pjalteproletariatets« sange. Det hedder p. XXII: Unter demokratischen Volksliedern verstehe ich, wie oben gesagt, Lieder des werktätigen Volkes, die den sozialen und politischen Interessen der durch Feudalismus, Kapitalismus und Militarismus unterdrückten Werktätigen einen klaren Ausdruck geben. Dabei kann der Grad der Bewusstheit der eigenen Interessen sehr verschieden sein und von der Klage über die elende Lage bis zur flammenden Anklage der Unterdrücker und zum Fanal des Aufstandes reichen.

Det sidste er naturligvis rigtigt; men det vil for de fleste være et nyt synspunkt, at viser som Die Bernauerin (nr. 76 = Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien nr. 65), Feinsliebchen, du sollst mir nicht barfuss gehn (nr. 63, til hvis melodi vi har Brahms' udsættelse i øret), Ich stand auf hohem Berge (nr. 75, hvis danske sidestykke, De tre Grever, vi uden enhver demokratisk bagtanke synger for vore børn) skal trækkes ind under de her benyttede etiketter.

Når det er sagt, skal det dog også siges, at udgavens sange, det være sig bønders eller håndværkeres, arbejderes eller soldaters, ofte brænder af voldsomt had eller bitter nød. Den utvetydige tendens i sådanne sange understreges virkningsfuldt af de suggestive, tendentiøse titler; disse er ikke i og for sig skabt af udgiveren, men hentet fra visetexten: Schwarze Fahnen sie noch han, Hängt sie an die höchste Pappel, Die Herren brauchen zwar nicht zu graben . . .

Nævnelsen af arbejdere og soldater viser, at Volkslied-begrebet i denne udgave er strakt vidt; men heri følger Wolfg. Steinitz kun moderne Volkslied-teori ihvertfald i Tyskland, og uden krav på originalitet redegør han herfor i forordet XXV ff.: Anonym forfatter, kendt forfatter, kollektivt forfatterskab er ikke principielt vigtige spørgsmål. Afgørende for begrebet Volkslied er derimod den kollektive overlevering, der tilsliber, evt. nyformer, originalen til Volkslied. Denne omformning er til gengæld nødvendig, thi koraler, nationalsange eller »Internationale«, der bevares uændret, selvom deres benyttelse er kollektiv, er ikke folkesange.

Disse udredninger er heltud acceptable; de efterfølges af den politisk betonede fremhævelse af folkets medvirken og folkets røst og af interessante belæg for den p. XXVIII udtalte anskuelse: Die bisherige deutsche Volkskunde hat ihren Forschungsgegenstand, das werktätige Volk, im wesent-

lichen als ein in feste Traditionen gebundenes, konservatives, daher auch Obrigkeit und Kirche treu ergebenes Wesen gesehen. Dies entspricht aber nicht der historischen Wahrheit. – De samlere og udgivere, der har interesseret sig for denne synsvinkel, omtales nærmere.

Følgelig stifter vi bekendtskab med sange med eller uden konkret historisk tilknytning indenfor de 4 førnævnte befolkningsgrupper. Ikke mindst interessante er viser fra ditmarskeropstandene, udvandringerne, væveropstanden 1844, soldaterrovenes tid i 18. årh.; ja, linien drages op til vor tids industriarbejdere, der parodierer Goethes »Wer nie sein Brot mit Tränen ass«: Wer nie bei Siemens-Schuckert war, / Bei AEG und Borsig, / Der kennt des Lebens Jammer nicht, / Der hat ihn erst noch vor sich. (Nr. 127 b). Med interesse og nogen skepsis imødeser man det andet, afsluttende bind, der er forbeholdt gruppe 5: »Lieder aus dem politischen Kampf des werktätigen Volkes gegen Unterdrückung und für Volksrechte von 1789 bis 1945«.

Spørger man nu, i hvor høj grad udgaven bringer nyt materiale, så ses det, at tidligere viseudgivere dog ikke altid har stukket under stolen, hvad de kendte af det werktätige folks poetiske rebellioner. En meget væsentlig del af de 183 numres varianter er overtaget fra trykte, delvis berømte nyere kilder; hidtil utrykte texter er især fundet i Dt. Volksliedarchiv. Til mange numre gives flere varianter, men en komplet inventering og sammenstilling af materialet er oftest ikke forsøgt. Historiske indledninger og noter og forklaringer af forskellig art og grundighed ledsager texterne og melodierne; en nærmere kontrol af dette arbejde og dets tilgrundliggende materiale er selvsagt ikke mulig her.

Det sammenfattende indtryk af Steinitz' demokratiske folkeviser er ikke dårligt. De høje krav, man umiddelbart fristes til at stille, når man ser en østtysk viseudgave, der i udstyr står på højde med Freiburgs, tilbagevises af udg.s forord; dette lover på sin side ikke mere end det kan holde. Ensidigheden er åbenlys, men får kun enkelte steder aktuelt-polemiske, mindre tiltalende udtryk. Vi modtager derfor meget gerne den statelige bog til nyttig supplering af de ældre udgaver – uden at skjule, at det er deres snarere end dennes Tyskland, der har en plads i vort sind.

P.S.: Friedrich Engels kender vi som »en kraft af første rang«, men ikke indenfor viseforskningen; det er derfor meget morsomt, at et af udgavens få direkte tilknytninger til dansk visedigtning er Engels' oversættelse af og kommentar til DgF 317 Hr. Tidemand, et efter Engels' kendskab enestående stykke fra bondekrigenes tid (henvisninger i forordet XXXV f.).

The English and Scottish Popular Ballads edited by Francis James Child. In five volumes. The Folklore Press in association with Pageant Book Company. New York 1956. – Fotografisk optryk. 3 bd. i hellærred. 37,50 dollars.

At anmelde Child må vist kaldes en komisk tanke, ikke så meget fordi bogen i og for sig er gammel (1882–98) som fordi de fleste forskere ihvertfald

udenfor England-Amerika ikke kan stort andet end vandre ærbødigt rundt ved foden af dette bjerg og måske lejlighedsvis lægge en lille sten til det. Disse linier er derfor ingen anmeldelse, men en konstatering af visse fakta.

Den berømte hovedudgave af de britiske folkeviser tryktes i kun 1000 exemplarer, og da den har sin plads i biblioteker verden over, er dens pris forsvundet op i den for de fleste private utilgængelige fircifrede sfære. Dette savn har ikke kunnet afhjælpes af den etbinds håndudgave (så meget man iøvrigt kunne ønske en dansk parallel til denne), og det er derfor meget glædeligt, at en facsimileudgave er bragt på markedet. Denne udgave er lidt formindsket i højde og bredde, og særlig i tykkelse, idet man ikke har søgt at ramme originalens luxuøse papir. De oprindelige »5 volumes in 10 parts« har derfor kunnet samles i to svære og eet mere normalt bind til en pris, der selv med den ufordelagtige dollarkurs må kaldes moderat, når man tænker på originalens 4–6-dobbelte pris.

Facsimileudgaven hører til de afgjort gode af slagsen og opfylder ethvert brugskrav fuldtud. Det er en stor ting, at dette værk, formodentlig det ikke-nordiske værk, der betyder mest for det nordiske visestudium, nu atter kan fås. Det er jo, som Svend Grundtvig sagde, da han kort før sin død fik første halvbind i hånden, DgFs levende unge.

Erik Dal.

WIMMERS RUNEVÆRK

I 1915 skænkede Ludv. F. A. Wimmer sin runologiske samling til Det kongelige Bibliotek (se katalogen »Collectio Runologica Wimmeriana«, Kbh. 1915). Samlingen omfattede papaftryk, klicheer og andet materiale til De danske Runemindesmærker, Wimmers runologiske bogsamling m. m., og til gaven var knyttet et fond, blandt hvis aktiver er restoplaget af runeværket i forlagets kartonnage.

Man har senere søgt at holde samlingen à jour, og i anledning af, at dens forøgelser gennem tiden netop er blevet revideret, tillader man sig at meddele,

1) at man vil være taknemlig for at få tilsendt forfatterexemplarer af fremtidig runologisk litteratur, ikke mindst særtryk, samt ældre litteratur, der vil blive returneret, hvis den i forvejen findes i Wimmers samling, og

2) at man endnu råder over en del exemplarer af De danske Runemindesmærker, som er nedsat til 30 kr. + forsendelsesomkostninger. Bestillinger til denne pris modtages af undertegnede indtil udgangen af 1956 og expederes i begyndelsen af 1957.

Erik Dal.